

Detecció de situacions de maltractaments a persones grans

Guia per al
voluntariat

Índex

Introducció	03
Quins drets tenen les persones grans?	04
Com afecten les situacions de maltractament?	04
Per què la persona gran no ho sol denunciar?	05
On el podem trobar?	05
Què és el fenomen del maltractament a les persones grans?	06
Quins tipus de maltractaments hi ha?	06
Quins indicadors m'ajuden a detectar-lo?	07
Consells en cas de detectar alguna possible situació de maltractament	08
Quins passos he de seguir després?	09

Introducció

El fenomen del maltractament a les persones grans és una realitat encara molt oculta que té més incidència de la que coneixem (1 de cada 6 persones grans la pateix segons l'OMS).

Són diferents els factors que poden desencadenar aquest tipus de situacions. Un d'ells és l'edatisme, és a dir, aquell conjunt d'estereotips, prejudicis i discriminacions vers les persones pel sol fet de tenir edat i agrupa un conjunt de creences, valors i normes que justifiquen aquesta discriminació.

A fi de poder erradicar les situacions de maltractaments a persones grans, cal dur a terme accions de prevenció, detecció i abordatge de forma interdisciplinària i implicant els diferents àmbits (social, salut i cossos de seguretat, entre altres).

Una de les claus per abordar aquest fenomen és la DETECCIÓ.

Gràcies a la teva tasca de voluntariat a la Fundació Amics de la Gent Gran, tu també pots ser un agent clau en detectar aquest tipus de situacions.

T'animem a saber més sobre què és el fenomen del maltractament a persones grans, com pots detectar-lo i què fer en aquestes situacions.

Quins drets tenen les persones grans?

La Carta dels Drets i Deures de la Gent Gran a Catalunya recull els següents cinc principis temàtics proposats per les Nacions Unides:

1. Dignitat

Inclou viure en dignitat i seguretat, lliure d'exploració i maltractaments físics i/o psicològics; ser tractades dignament sense discriminació per causa d'edat, gènere, ètnia, discapacitat, situació econòmica o qualsevol altra condició.

2. Independència

Accés a l'alimentació, l'aigua, l'habitatge, el vestit i l'atenció sanitària adequada, així com també al treball remunerat, a la capacitació i a l'educació.

3. Autorealització

Significa poder desenvolupar plenament les oportunitats i les potencialitats gràcies a l'accés als recursos educatius, culturals, espirituals, d'oci i temps lliure en la societat.

4. Assistència

Gaudir de la cura de la família així com tenir accés als serveis socials, sanitaris i assistencials. Gaudir dels drets humans i fonamentals ja sigui al propi domicili o en institucions.

5. Participació

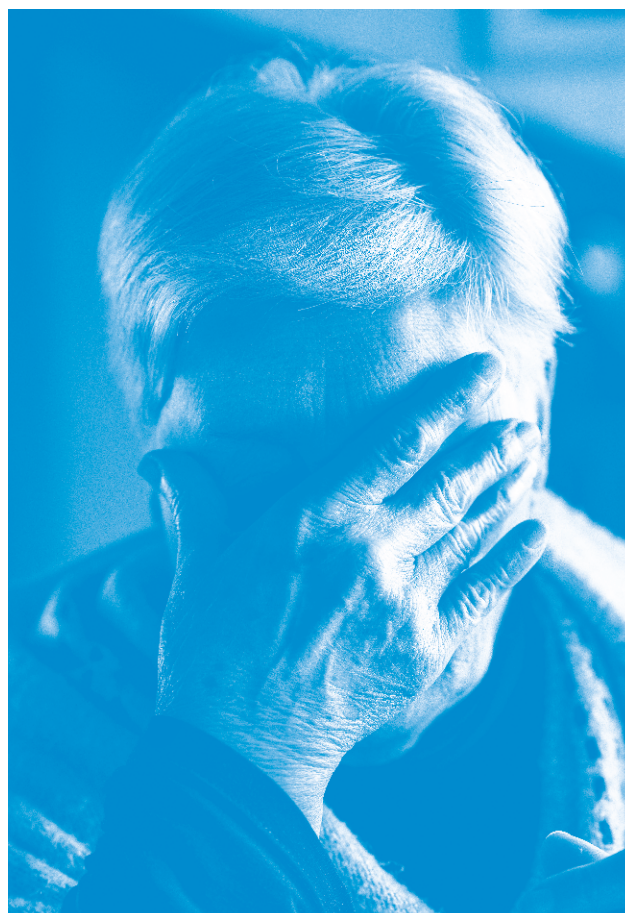
Poder participar activament de les decisions i a través de la intergeneracionalitat. Dret a la lliure associació.

Com afecten les situacions de maltractament?

- 1 de cada 6 persones majors de 60 anys han patit algun tipus de maltractament. ⁽¹⁾
- La pandèmia provocada per la COVID-19 ha fet augmentar la taxa a 84%. ⁽¹⁾
- Les dones són les grans afectades per aquestes situacions. ⁽²⁾
- El 21% de les persones grans viuen soles. ⁽²⁾
- La principal persona que exerceix el maltractament és el fill/a. ⁽²⁾
- Les persones que pateixen aquest tipus de situacions solen patir abús psicològic, abús econòmic i negligència seguit d'abús físic. ^{(1) i (2)}

(1) Dades extretes de l'OMS.

(2) Dades facilitades per l'EAVA del Consell Comarcal de l'Anoia.

Per què la persona gran no ho sol denunciar?

Són diversos els motius pels quals les persones grans que pateixen algun tipus de situacions de maltractament no ho comuniquen als i les professionals i, amb més dificultat ho denuncien. Aquest silenci pot venir per diferents elements com són:

No tenir consciència que viu una situació de maltractament.

Sovint per la normalització del que viu després de temps de patir-ho. O bé per autoedatisme, és a dir, creure's que pel sol fet de tenir anys se'l pugui tractar de pitjor manera.

A vegades podem sentir frases com "No és mala persona, però a vegades em crida", o "És normal, faig nosa", "Dono molta feina...".

La por a l'abandonament o a la institucionalització pel fet de voler-la protegir quan viu a casa seva; o bé la por, a patir represàlies si ja viu en un entorn institucional.

Per desconfiança en trobar una solució a la situació de patiment que viu.

Aquí podem trobar que la persona manifesti "Si ho dic, on aniré? Què faré?" o bé "Qui cuidarà del meu fill/a si me'n vaig?".

La persona gran, sovint prefereix viure una situació de patiment coneguda que explorar noves vies de possible canvi.

Cal tenir en compte que hi ha altres factors que dificulten que la persona gran expliqui la seva situació com és l'aïllament social, la manca de proves per evidenciar la situació, o l'obstaculització de la persona que causa el maltractament així com el desconeixement del fenomen per part de la ciutadania.

On el podem trobar?

Les situacions de maltractaments a persones grans es poden donar en diferents àmbits: en el domiciliari o comunitari, en l'institucional i en l'estructural o social.

Àmbit domiciliari o comunitari

Qualsevol persona de l'entorn de la persona gran que viu en un domicili pot exercir el maltractament com són les persones familiars, el/la cònjuge, veïns/es o altres com persones cuidadores.

Àmbit institucional

En aquest àmbit, les persones que poden dur a terme algun tipus de maltractament poden ser professionals, les persones residents, familiars o bé el mateix entorn residencial.

Àmbit estructural o social

La normativa vigent (o la manca de normativa específica) així com l'accessibilitat als serveis, ja són per si situacions maltractadores vers les persones grans de la societat.

Què és el fenomen del maltractament a les persones grans?

És complex definir què són els maltractaments a les persones grans. Actualment, s'utilitzen dues definicions per entendre aquest fenomen:

“Qualsevol acte o omisió que generi un dany, intencionat o no que es produeixi en el medi familiar, comunitari o institucional; que vulneri o faci perillar la integritat física o psíquica, el principi d'autonomia o la resta dels drets fonamentals de l'individu, i que es pugui constatar de manera objectiva o percebre de manera subjectiva independentment de la intencionalitat o no de l'entorn en què es produeixi”.

Declaració d'Almeria, 1995

“Acció única o repetida, o la manca de resposta adequada, que es produeix en qualsevol relació en què hi hagi una expectativa de confiança i que provoca danys o angoixa a una persona gran”.

Declaració de Toronto, 2002

Més enllà d'aquestes definicions, cal valorar la subjectivitat de la situació i, per tant, donar valor al “com ho viu” la persona en situació de possible maltractament.

Quins tipus de maltractaments hi ha?

Hi ha diversos senyals que ens poden alertar sobre alguna de les 7 tipologies de maltractament que pot patir una persona gran. Qualsevol persona que té contacte amb una persona gran ha d'estar atenta davant les següents situacions:

- Si la persona es mostra temerosa, amb símptomes depressius i/o amb ideacions suïcides.
- Si la pròpia persona gran exposa un tipus de situació que podria ser de maltractament.
- Tenir en compte els indicadors associats a cada tipologia de maltractament.

La persona gran pot presentar algun tipus de senyal d'alerta i no només per això patir una situació de maltractament. Explicarem més endavant els passos a seguir si ho identifiquem.

A continuació us indiquem quins tipus de maltractaments hi ha i com els podem detectar, ja sigui a través de l'observació o bé perquè la mateixa persona gran ens ho manifesta durant la nostra acció voluntària.

Abús físic

Abús sexual

**Abús psicològic
o emocional**

**Abús
econòmic**

Negligència

Abandó

**Vulneració
de drets**

Quins indicadors m'ajuden a detectar-lo?

En la majoria de les situacions es barregen els indicadors i no només s'hi troba un tipus de maltractament. Per exemple, una persona gran a qui el seu fill/a li demani diners insistentment, amenaçant-la o coaccionant-la, cedint a la seva petició, estarà patint un abús econòmic i un maltractament psicològic. Si a més aquest fill/a li dona empentes, s'afegirà el maltractament físic.

La classificació dels maltractaments ens ha d'ajudar a veure com es pot manifestar a través dels indicadors associats. Conèixer-los ens permetrà detectar millor aquestes situacions.

Abús físic

És l'ús de la força física que ocasiona ferides, dolors o lesions corporals.

Com els podem detectar?

Si la persona gran presenta o manifesta tenir talls, cops, cremades, punxades, blaus, marques de subjecció, nafres no curades, inflamacions, lesions a zones del cos amagades, caigudes reiterades, fractures, sobredosi o infradosi de medicació.

Exemples:

Quan la persona gran la veiem més adormida del compte per sobredosi de medicació de forma reiterada o en una institució utilitzen subjeccions físiques de forma inadequada.

Abús sexual

Inclou tot contacte sexual sense consentiment.

Com els podem detectar?

Si la persona gran presenta o manifesta tenir la roba interior estripada o tacada, presenta rebuig a contactes físics o infeccions.

Exemples:

Obligar a la persona gran a consumir pornografia o en una institució hi puguin haver tocaments inadequats en la higiene personal de la persona gran.

Abús psicològic o emocional

És infligir angoixa, pena o estrès a través d'actes o paraules.

Com el podem detectar?

Si la persona gran ho manifesta o observem que pateix insults, humiliacions, tracte indiferent, amenaces, crits, desemparament, passivitat, aïllament, infantilització, actitud temorosa, ira, negació, agitació, sentiments ambivalents, confusió, desorientació, ansietat, depressió o intent de suïcidi.

Exemples:

Si en una conversa entre la persona gran i una tercera persona, aquesta li parla amb menyspreu o faltant-li el respecte o en una institució se l'amenaça que si no s'acaba el menjar no podrà anar a la sala de visites.

Abús econòmic

És l'ús il·legal o indegut de béns i/o propietat que pertanyen a la persona gran.

Com el podem detectar?

Si la persona gran manifesta o observem que pateix desaparició de joies, objectes d'art o de valor, moviments bancaris sospitosos, deutes i despeses inusuals, moviments notarial estranys, vendes fraudulentos i enganyoses.

Exemples:

Quan la persona gran manifesta haver signat documents notarial que no entén o quan en una institució la persona perd objectes sense explicació.

Negligència

És no atendre les necessitats de la persona gran.

Com el podem detectar?

Si la persona gran manifesta o observem que porta roba inadequada, manca d'higiene personal, paràsits o infeccions, malnutrició, desnutrició o deshidratació, manca de pròtesis auditives, dentals o ulleres si li són necessàries.

Exemples:

Quan la persona gran acumula objectes que poden ser un risc o en una institució quan la persona presenta símptomes de deshidratació.

Abandó

És la deserció per part de la persona referent i la desempara.

Com el podem detectar?

Si la persona gran manifesta o observem que hi ha abandonament ja sigui al seu domicili, al carrer o en qualsevol institució.

Exemples:

Quan la persona gran no té cap contacte amb cap familiar ja sigui en el domicili o en centre residencial.

Vulneració de drets

Qualsevol altra agressió, privació o no reconeixement dels drets fonamentals de la persona gran.

Com el podem detectar?

Si la persona gran manifesta o observem que pateix una manca de respecte a la intimitat i a la llibertat, censura de correspondència, no tenir en consideració els seus desitjos o decisions (on, amb qui i de quina forma vol viure) i els tractes discriminatoris i desconsiderats.

Exemples:

La síndrome de l'àvia esclava, és a dir, quan la persona gran deixa de fer les seves activitats d'interès per tenir cura exigida dels nets/netes, o quan en un centre residencial no es tanca la porta del bany per dutxar-la.

Consells en cas de detectar alguna possible situació de maltractament

A vegades potser no veurem cap indicador específic que ens indiqui que la persona gran que acompanyem visqui una situació de maltractament, però hi pot haver alguna sensació o neguit que ens preocupi pel seu benestar sigui físic, psicològic o emocional.

Com a persona voluntària de la Fundació Amics de la Gent Gran, davant de qualsevol sospita o confirmació d'una possible situació de maltractament a una persona gran, és important que:

Et mostris assertiu i sense jutjar la situació.

Només cal acompanyar a la persona gran i que ens pugui explicar sense opinar i des d'una actitud comprensiva.

Escoltis activament.

Mostrar interès en el que t'explica, fent-li saber que l'escoltes i sense jutjar-la, l'ajudarà a seguir compartint amb tu la situació que pateix.

L'animis a que sigui ella mateixa qui expliqui

la situació que pateix a les persones referents de l'entitat que, com a professionals podran atendre'l amb la màxima professionalitat i expertesa.

Puguis acompanyar-la emocionalment sense que això et provoqui angonya.

El que ens explica segur que és d'una duresa que sovint ens pot provocar ira i patiment.

Per això serà important saber què fer si detectem aquest tipus de situacions.

No estàs sol o sola i la Fundació Amics de la Gent Gran et farà costat en tot moment, a tu i a la persona gran que pateix la situació.

Quins passos he de seguir després?

És important saber que, com a persona voluntària de l'entitat, no estàs sola i que junts formem un gran equip. Si detectes qualsevol indicador que et pugui fer sospitar o bé n'estiguis segur/a que la persona gran que acompanyes pateix una situació de maltractament, has de tenir en compte:

Cal que et posis en contacte amb la persona tècnica referent. Ella sabrà què cal fer.

Primer de tot, et facilitarà un espai perquè puguis explicar-li tot el que saps de la situació de la persona gran que et preocupa.

La persona tècnica referent contrastarà la informació i, en cas de confirmar que hi ha un possible abús o maltractament a la persona gran, es coordinarà amb altres professionals perquè entre tots els serveis puguin atendre-la adequadament. Si cal, derivarà la situació als agents experts i, des de la Fundació Amics de la Gent Gran es realitzarà el seguiment de la seva evolució.

La tècnica referent t'orientarà i assessorarà sobre com fer el suport a la persona gran durant tot el procés.

La confiança que et té la persona gran és important i el teu paper rellevant per poder-li fer un bon acompanyament sempre des de les indicacions de l'entitat.

Si acompanyes a una persona gran en situació de possible maltractament i que es troba en una institució (centre residencial o hospital), els passos a seguir són els mateixos, és a dir, posar-te en contacte amb la persona tècnica referent i després conjuntament fer el suport que es proposi des de l'entitat. La persona tècnica referent també es coordinarà amb el centre perquè plegades es pugui atendre millor a la persona gran.

Davant de qualsevol situació de maltractament a una persona gran que acompanyes, **confia en la Fundació Amics de la Gent Gran**. Plegades aconseguirem acompanyar millor a la persona gran.

L'equip de professionals de l'entitat està específicament format per poder abordar aquest tipus de situació. Confia en la seva expertesa i professionalitat per fer front, conjuntament a qualsevol situació de possible maltractament a una persona gran.

1. Detecció

Posa't en contacte amb la persona tècnica referent

2. Assessorament

Explica-li què et preocupa de la situació de la persona gran que acompanyes

3. Informació

La persona tècnica referent investigarà

4. Coordinació

La persona tècnica referent derivarà la situació als agents experts, si cal

5. Seguiment

La persona tècnica referent t'indicarà quin suport cal fer a la persona gran. Junts formareu un bon equip per a la persona!

La vellesa és massa important per viure-la en soledat

Fundació Amics de la Gent Gran

amicsdelagentgran.org
info@amicsdelagentgran.org
Telèfon: 93 207 67 73

Amics de la Gent Gran
és membre de:

La Federació Internacional
de Les Petits Frères
des Pauvres

Participa en l'elaboració:

Amb el suport de:

